

ház felkérésére a Regnum Marianum-ban, tanára annak a Tanárképző Főiskolának, amelyet osztályos társaival együtt naiv bizakodással ő is a remélt felekezeti magyar egyetem alapvetésének hisz. A négy egyház felkérésére, a magyar iskolák részére történelmi tankönyveket ír.

E mellett publicista.

Mint az Erdélyi Magyar Párt hivatalos lapjának, az Ellenzéknek, majd a Keleti Újságnak egyházi és iskolai rovatvezetője, napról-napra, állandó tiltakozással tartja számon azokat az igazságtalanságokat, amelyeket az Anghelescu által inaugurált iskolapolitika a nemzeti kisebbségek tanügyi intézményeivel szemben elkövet.

Mindennek eredménye házkutatás, lefoltóztatás, majd börtön és hazaárulási per, amely csak a harmadik fokon végződik felmentéssel.

Ezt az áldozatos lelket hozta magával 1924-ben Szegedre.

Ez az örökösen nyugtalan honvágynak élő tragikus érdeklődés kísérte éber figyelemmel innen is az erdélyi magyarság művelődésügyét.

Ezzel kapcsolódott bele Szemlénk törekvéseibe. Megindított cikksorozatot, amelynek folytatását halálós betegségének utolsó idejében is bizakodva ígérte, nem fejezhette be.

Elmúlása nekünk is fájdalmas veszteség.

Válasz a Felvilágosítást kérünk c. cikkre (I. 151 l.)

1.) Abban az időben, mikor a két különösnek látszó feladatot kidolgoztattam, nagyon foglalkoztatott az a körülmény, hogy nagyon kis kultúrkörű és kultúrérdeklődésű alföldi városban, mint amilyen a mienk is, bár céltudatos erőfeszítéssel igyekezzünk is megmintázni a fiúanyagot morális és intellektuális személyiséggé, az eredmény, ha a legjobb is, a nehézkesség, a dacos reakció vagy a túlságos egyformaság jegyét fogja

viselni. Azt gondolom, hogy ott, ahol csak iskola van, mint nálunk, az iskolának szabadegyetemnek is kell lennie, koncertnek is, gyűjteménynek is, képtárnak is. Mindennek, ahova mi, fővárosi diákok betévedtünk, eljutottunk vásárnaponként és szabad délutánokon. Így kaptunk kedvet önnevelésre, ami előrevitt a tanulásban is új látások örömeivel és a megvalósulásvágy sejtésével. A „Prot. Tanügyi Szemle” 1936. júniusi számában („Variációk Apácai Cseri témája felett”) meg is szövegeztem a módját, hogy hogyan kellene a fiatalok ösztönös kedvébe belelopni a serkentő hatást. S igyekeztem magamhoz húz maradni a gyakorlatban.

Ezért ha olyan könyvet találtam, ami „divatos” volt és jó, amiben kedvét találta a mai ember és növelt, akkor hozzáférhetővé tettem tanulóim számára; ha nem az órák alatt, akkor a tízpercekben megmutattam; beszélgettünk róla. A szakszerű természettudományos munka izgalmas életrajzi szemléltetését Kruif két kötetével értem el, amelyek azokban az években nagyon elterjedt olvasmányok voltak. Eljárásom a következő volt. Akkor, amikor a tudományok csoportosításáról és a szellem-tudományokról beszéltünk, az újságok sokat írtak a rákkutatás állítólagosan végleges megoldásának a szenzációjáról. Ezt a tanulók megemlégették az órán és megadták az alapöt ahhoz, hogy a természettudományi eljárást is beillesztjük vizsgálatainkba. A szellem-tudományi anyaggyűjtést megfigyelésnek és kísérletezésnek neveztük s próbáltuk rekonstruálni a kórházi laboratóriumokban folyó munkát. Így adódott a téma egy összefoglaláshoz: „Miből áll a tudományos kutató és beszámoló munka?”, illetve konkrét megszövegezésben a 15 éves fejhez képest: „a rákkutatás”. A dolgozatok javítása pár napomba került, ezt az időt azzal töltöttük, hogy felolvastam előttük a Kruif-könyv Koch-

ról szóló fejezetét és a párhuzamos megbeszélésekben a dolgozatjavítás tanulságai alapján kiegészítettük az elképzelés és a logikus gondolkodás hézagait. Mire a fejezet végére értünk, megtörténhetett a javítás is.

A javításhoz üresen hagytam a füzetlapok jobb oldalát ennél a dolgozatnál, mert tartalmi javításul vagy beigazolásul egy valóságos természettudományi kutatást állítottunk szembe dolgozatunkkal Koch eljárásában és küzdelmeiben, hogy a valóság ítélje meg a tanulmányokból leszűrt következtetés és a képzelet helyességét, vagy helytelenységét. A helyesírási és fogalmazási hibákat a margóra javítottam, a javítás oldalára pedig egy új dolgozat került, ugyancsak iskolai, a következő címmel: „S hogyan fedezte fel Koch a gümőkór csiráját?” Ezt is kijavították később a jobb oldal margóján. Eredmény: a Krui-fkönyveket olvassák, egyik-másik tanítványom akkor kapott kedvet az orvosi önfeláldozó kutató pályára, s a hullámgyűrű szélén egy másosztálybeli fiú áll, akihez eljutott óráink híre, meglepően rövid idő alatt, mint a legérdekesebb regényt, úgy olvasta ki a Krui-fokat és még az „Élet és halál”-t is meg kellett vennem magának számára. Most 17 éves és pályát választott, nem is orvos akar lenni, hanem élettannal akar foglalkozni.

2.) Az évvégi teljes ismételéskor a történetírással kapcsolatban sokan számoltak be történeti regényekről, főleg Harsányi könyveiről, ezért meg kellett húznunk a vonalat a két határterület: a történetírás és a történeti regényírás között. A retorikai gondolkodás elsajátíttatása után ez jó alkalom volt arra, hogy átmutassunk a következő osztály poétikai tárgykörére, a művészetekre. S hogy ne csak az irodalomról essék szó, hanem a művészetekről, egymással szembeállítottuk az igazságot és a képzeletet, az élethűséget és az ideali-

zálást, a fényképet és a festményt, szobrot, a Tisza földrajzát és Petőfi versét róla, mindezt átvezetésül a következő tanév gondolatvilágába. Még a zenei kifejezés is szöbakerült, ekkor nagy érdeklődésüket látva bemutattam a magam lemeztárából Koenemann „How the king went to war” című strófás dalát, amely tiszta ábrázolásával rövidsége ellenére is szuggesztív módon kifejezi az egész hadjáratot a hadüzenettől a hálaadó istentisztelet harangzúgásáig, érthetően úgy is, hogy Saljapin énekében a szöveget nem érteltük meg. Azután meghallgatták, amit a zene el tud mondani pl. Napoleon oroszországi kudarcáról: a dölyfös, magabizó hadvezérről és az oroszok passzív hősiességéről, a portyázó kozákok dacos, játékos vállalkozásairól. A történeti eseményt ismerték, ha nem is iskolai tanulmányaikból, de hallomásból elég részletesen. Az ifjúsági könyvtárból is olvasták többen Napoleon életrajzát. A lemez meghallgatását, az észrevevését egyes motívumoknak előkészítettem, a lemezeket újra is leforgattuk, amíg maguk előtt nem látták a színpadyszerű genre-képeket, amíg nem tudták végigkísérni a néhol lap-pangó, máskor diadalmaskodó induló és himnuszmotívumok küzdelmét és a küzdelem kifejlődését. Még a két sereg művészileg lényeges és pregnáns jellemzését is észrevették és ki tudták fejezni magukat.

Ekkor egy dolgozatban beszámoltak élményükről és az új fogalmakról a tudományos és művészi megismerés különbségét illetőleg. Lezárták a retorikai tanulmányt és kíváncsisággal néztek egy új tanév felé.

Eredmény: a nyár után az egyik fiú azzal jelentkezett, hogy végigolvasta Tolsztoj „Háború és béke”-jét. Az idén „együtt járunk operába, koncertekre”, azaz együtt hallgatjuk meg egy-egy nagy budapesti vagy külföldi rádióközvetítés

műsorát. Megbeszéljük előre az opera szövegét, zenei tartalmát, megnézzük a színpadképeket, aztán a partitúrával a kézben, vagy a nélkül, a „Tannhäuser“-t pl. németül hallgatjuk. Mióta tudják, hogy hogyan kell hallgatni, nem közönséges a beállítottságuk a komoly zenével szemben, és nem hogy Lehár, de még Souppé is megbukott náluk Beethoven, Wagner vagy Verdi után, ahogy egyik tanítványom egy a komoly koncerthez csatlakozó gramofon-hangversenyénél, míg elzárta türelmetlenül a készülékét, megjegyezte.

Körmöczy László dr.

Megjegyzések a válaszra. 1. A szerkesztőhöz intézett s majdnem teljes terjedelmében közölt levél utolsó mondatában tanártársunk a két dolgozattal kapcsolatban *osztályának* „arról az elittebb 1/5-éről“ beszél, „amelyik nemcsak tanult, de messze a többi elé ugrotta azzal, hogy megértette és éli azt, amit kedvessé“ tett számukra.

2. *Egynehány kiválóbb növendék* (azok 20 százaléka!) számára tehát értékes és nagy hatású szellemi megmozdulást, gyarapodást jelentett a tanár nagy és körültekintő munkája.

3. Félő azonban, hogy ennél a két feladatnál a felvilágosításban kifejtett *járulékos* célok mellett másodrendűvé lett a *főcél*: a fogalmazásra, az összefüggő gondolatközlésre való nevelés szempontja.

4. Csak *minden tanuló* dolgozatának objektív vizsgálata dönthetné el, hogy a tanárnak ez a tiszteletreméltó és jószándékú erőfeszítése a növendékek nagyobb részében is sikerrel járt-e: hozzájárult-e ez a két dolgozat is a mindennekfelett való cél eléréséhez; az írásbeli kifejezőkészség neveléséhez.

5. Csak az ilyen alapos vizsgálat győzhetne meg arról, hogy a tanárnak az együttes előkészítő munka folyamán sikerült az igen súlyos *tárgyi nehézségeket* (a tudományos kutató-munka meg-

értése, programzene értelmezése) a növendék útjából elhárítania.

6. Ne felejtsük ugyanis el, hogy a *gimn. V. o-dba* járó, tehát 15—16 éves gyermekeknek kellett a két dolgozatot elkészíteniük.

tb.

Hozzászólás Nagy Miklós: A gyakorló középiskola tökéletesítése c. cikkéhez.

Nagy Miklós említett cikkéből a hitvatásért szerető pedagógus lelke tükröződik; mégis, amikor hozzászóllok, nem a fiatal daru szerepét akarom magamra vállalni, hanem azt szeretném vázolni, hogyan látjuk mi, az érdekeltek a kérdést.

Mindenekelőtt a jelölteknek a tudományos és gyakorlati pedagógiában való alapos kiképzését veszem, mint olyant, ami anyagi áldozatokba nem kerül és könnyen megvalósítható. Helyes a megállapítás, hogy a mai kiképzés ezen a téren elégtelen. Elégtelen főképpen azoknál a jelölteknél, akik csak félétet gyakorolnak. Ha már méltányosságból — katonai szolgálat — félévelengedésben részesülünk, nem szabadna azt abból az időből kapnunk, amelyre a legnagyobb szükségünk van.

Hibás az is, hogy a jelölt pedagógiával csak a vizsgálat előtt foglalkozik. Erre a foglalkozásra pedig a legtöbb esetben rányomja bélyegét a vizsgára készülési jellege. Kétségen kívüli dolog, hogy az egyetemnek nem a tanárképzés a célja. Éppen ezért kellene a tanárképzőintézeteknek olyan előadásokról gondoskodni, amelyek az egyetem egyoldalú kiképzését helyesen kiegészítik.

Nagyon helyes és célszerű lenne az említett pedagógiai havi szemle létrehozása. De ezt csak úgy lehetne megvalósítani, ha a tanári pályára készülőket az első perctől kezdve — tehát nemcsak a gyakorlóféltévben — erre a pályára nevelnék. Ezt a tanárnevelést a